

Súd: Správny súd v Bratislave
Spisová značka: NR-23Sa/93/2022
Identifikačné číslo súdneho spisu: 4022200509
Dátum vydania rozhodnutia: 21. 10. 2025
Meno a priezvisko sudcu, VSÚ: JUDr. Viktória Kurucová
ECLI: ECLI:SK:SpSBA:2025:4022200509.3

ROZSUDOK V MENE SLOVENSKEJ REPUBLIKY

Správny súd v Bratislave v konaní pred sudkyňou JUDr. Viktóriou Kurucovou, v právnej veci žalobcu: A. B., nar. XX.XX.XXXX, trvale bytom C. XX, D. E., právne zastúpený advokátskou kanceláriou JUDr. Ema Zacharová, advokát s. r. o., so sídlom Forgáčova bašta 5676/7, Nové Zámky, IČO: 47 237 023, zastúpenej JUDr. Emou Zacharovou, advokátkou a konateľkou, proti žalovanej: Sociálna poisťovňa, so sídlom ul. 29. augusta č. 8-10, Bratislava o správnej žalobe v sociálnych veciach, o preskúmanie zákonnosti rozhodnutia žalovanej č. XXX XXX XXXX X zo dňa 26.09.2022 takto

rozhodol:

I. Správny súd v Bratislave **z r u š u j e** rozhodnutie žalovanej č. XXX XXX XXXX X zo dňa 26.09.2022 a vec vracia žalovanej na ďalšie konanie.

II. Správny súd v Bratislave **p r i z n á v a** žalobcovi voči žalovanej právo na úplnú náhradu účelne vynaložených trov konania.

o d ô v o d n e n i e :

I. Priebeh administratívneho konania a zhrnutie napadnutého rozhodnutia

1. Prvostupňovým rozhodnutím č. XXX XXX XXXX X zo dňa 24.06.2022 Sociálna poisťovňa – ústredie (ďalej len „správny orgán prvého stupňa“) podľa ustanovenia 236 ods. 1 písm. a) a b) zákona č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení v znení účinnom ku dňu rozhodovania žalovanej (ďalej len „zákon o sociálnom poistení“ alebo „zákon o sociálnom poistení v znení účinnom v rozhodnom čase“) zaviazala žalobcu vrátiť neprávom vyplatený vdovecký dôchodok za obdobie od 10.11.2021 do 09.04.2022 v celkovej sume 659,11 EUR v lehote 30 dní odo dňa doručenia rozhodnutia (ďalej len „prvostupňové rozhodnutie“). V odôvodnení správny orgán prvého stupňa uviedol, že nesplnením riadnej ohlasovacej povinnosti a prijímaním vdoveckého dôchodku vyplateného neprávom žalobca spôsobil, že sa mu vdovecký dôchodok za obdobie od 10.11.2021 do 09.04.2022 poskytol neprávom. Žalobca oneskorene ohlásil, že dňa 15.10.2021 uzavrel manželstvo, a to až dňa 10.11.2021 doručením sobášneho listu. Správny orgán prvého stupňa poukázal na to, že žalobca bol poučený v odôvodnení rozhodnutia o priznaní vdoveckého dôchodku o tom, že nárok na vdovecký dôchodok zaniká uzatvorením manželstva. Rozhodnutím č. XXX XXX XXXX X zo dňa 14.03.2022 bol žalobcovi vdovecký dôchodok odňatý a jeho výplata bola zastavená od 10.04.2022. Napriek tomu, že za týchto okolností žalobca vedel alebo musel predpokladať, že mu dňom uzavretia manželstva zanikol nárok na vdovecký dôchodok, naďalej ho prijímal, čím spôsobil, že sa mu vdovecký dôchodok vyplatil neprávom.

2. Žalobca v odvolaní proti prvostupňovému rozhodnutiu zo dňa 02.08.2022 uviedol, že popiera, že by si nesplnil oznamovaciu povinnosť a že vedome spôsobil, že mu bol vdovecký dôchodok vyplácaný neprávom. Druhé manželstvo uzavrel dňa 15.10.2021 a túto skutočnosť žalovanej oznámil dňa 10.11.2021. Napriek tomu správny orgán prvého stupňa vydal dňa 02.12.2021 rozhodnutie č. XXX XXX XXXX X o zvýšení vdoveckého dôchodku o 1,3% a vdovecký dôchodok mu bol vyplácaný až do 09.04.2022. Prvostupňové rozhodnutie nevychádza zo spoľahlivo zisteného skutkového stavu a nie

je riadne odôvodnené. Poukázal na to, že bol na základe konania žalovanej po oznámení uzavretia manželstva presvedčený, že sa zmenila právna úprava a napriek tomu, že uzavrel manželstvo, mu vdovecký dôchodok patrí. Prijal ho teda v dobrej viere, že mu patrí a je v rozpore s dobrými mravmi, aby bol povinný ho vrátiť. Nemal dôvod pochybovať o tom, že dôchodok mu patrí, keďže si splnil oznamovaciu povinnosť a napriek tomu mu bol dôchodok následne zvýšený a naďalej vyplácaný. Vzniknutú situáciu nespôsobil žalobca, ale žalovaná svojim konaním po splnení oznamovacej povinnosti žalobcom. Ustanovenie § 236 ods. 1 zákona o sociálnom poistení obsahuje ochranu dôchodcu, ktorý neprávom alebo vo vyššej výmere poberal poskytovanú dávku v dobrej viere, že mu patrí. Poukázal aj na rozhodnutie Najvyššieho súdu SR, sp. zn. 1So/23/2002. Navrhol preto zrušenie prvostupňového rozhodnutia.

3. Žalovaná rozhodnutím č. XXX XXX XXXX X zo dňa 26.09.2022 odvolanie žalobcu v celom rozsahu zamietla a potvrdila prvostupňové rozhodnutie (ďalej len „napadnuté rozhodnutie“). V odôvodnení uviedla, že žalobca oneskorene oznámil žalovanej uzavretie manželstva a nedodrжал zákonnú 8-dňovú lehotu podľa § 227 ods. 3 druhá veta zákona o sociálnom poistení. Poukázala na to, že žalobca bol v odôvodnení rozhodnutia č. XXX XXX XXXX X zo dňa 12.02.2014 poučený o tom, že nárok na vdovecký dôchodok zaniká uzatvorením manželstva. Zároveň bol v rozhodnutí č. XXX XXX XXXX X zo dňa 14.03.2022, ktorým mu bol vdovecký dôchodok odňatý a jeho výplata zastavená, upozornený, že žalovaná sumu vdoveckého dôchodku vyplatenú po zániku nároku žalobcovi oznámi osobitným rozhodnutím. Na námietku žalobcu, že prijímal vdovecký dôchodok po zániku nároku naň v dobrej viere, žalovaná uviedla, že zo znenia § 236 zákona o sociálnom poistení nevyplýva, že pri poberaní dôchodkovej dávky neprávom vyplatené sa vyžaduje preukázanie úmyslu. Zodpovednosť za nesplnenie povinnosti uloženej zákonom je zodpovednosťou objektívnou a pokiaľ vznik preplatku bol spôsobený nesplnením uloženej povinnosti, nie je potrebné skúmať, či bol príjemca dávky pri jej prijímaní dobromyseľný alebo či vedome spôsobil vznik preplatku. Skutočnosť, že žalovaná aj po oznámení uzavretia manželstva naďalej žalobcovi vyplácala vdovecký dôchodok nezabavuje žalobcu povinnosti vrátiť neprávom vyplatený vdovecký dôchodok. Podľa názoru žalovanej žalobca vedel alebo z okolností musel predpokladať, že mu dávka nepatrí.

II. Správna žaloba

4. Správnu žalobou zo dňa 28.11.2022, doručenu Krajskému súdu v Nitre dňa 28.11.2022, sa žalobca domáhal, aby súd zrušil napadnuté rozhodnutie, ako aj prvostupňové rozhodnutie, vec vrátil žalovanej na ďalšie konanie a žalobcovi priznal nárok na náhradu trov konania. Uviedol, že rozhodnutie žalovanej nevychádza zo spoľahlivo zisteného skutkového stavu, nie je riadne odôvodnené a nevysporiadalo sa s ním predloženými dôkazmi a tvrdeniami.

5. Uviedol, že neboli naplnené zákonné podmienky zodpovednosti žalobcu ako poistenca podľa § 236 ods. 1 zákona o sociálnom poistení, ale bola daná zodpovednosť zamestnanca žalovanej podľa § 237 zákona o sociálnom poistení. Žalobca namietal, že by si nespĺnil oznamovaciu povinnosť. Uviedol, že uzavretie manželstva oznámil žalovanej dňa 10.11.2021, pričom zákonná lehota bola do 23.10.2021. Oznamovaciu povinnosť teda splnil, aj keď o 18 dní neskôr. Napriek tomu žalovaná vydala dňa 02.12.2021 rozhodnutie č. XXX XXX XXXX X o zvýšení vdoveckého dôchodku o 1,3% a naďalej mu vdovecký dôchodok vyplácala až do 09.04.2022. Na zvýšenie dôchodku a jeho vyplácanie nemalo žiadny vplyv, že žalobca nedodrжал 8-dňovú lehotu na oznámenie zmeny stavu a niekoľko dní meškal s oznámením uzatvorenia manželstva. Iba ak by nebol zmenu oznámil, bolo by právo na strane žalovanej. Žalobca dôvodne predpokladal správnosť rozhodnutia zo dňa 02.12.2021, ktorým mu bol zvýšený vdovecký dôchodok potom, ako v predchádzajúcom mesiaci oznámil žalovanej uzavretie manželstva. Žalobca bol na základe toho presvedčený, že sa zmenili zákony a napriek tomu, že sa oženil, mu vdovecký dôchodok patrí. Na základe konania žalovanej po oznámení uzavretia manželstva dávku naďalej prijímal s tým, že došlo k zmene právnej úpravy a dávka mu patrí. S uvedeným sa žalovaná vysporiadala len tak, že žalobcu jej pochybenie nezabavuje povinnosti vrátiť neprávom vyplatený dôchodok. Tvrdenie žalovanej, že žalobca vedome preberal neprávom neprávom vyplatený vdovecký dôchodok, nebolo preukázané. Žalobca nespôsobil vzniknutú situáciu.

6. Ustanovenie § 236 zákona o sociálnom poistení obsahuje ochranu dôchodcu, ktorý neprávom alebo vo vyššej výmere poskytovanú dávku poberal v dobrej viere, že mu patrí. Vedomosť o tom, že mu dávka bola vyplatená neprávom alebo vo vyššej výmere ako mu patrila, nemožno podľa judikatúry vyvodiť zo skutočnosti, že v Zbierke zákonov bol uverejnený právny predpis, ktorý upravuje podmienky nároku na dávku, jeho trvanie alebo výplatu (rozhodnutie Najvyššieho súdu SR, sp. zn. 1So/23/2002).

III. Vyjadrenie žalovanej

7. Vo vyjadrení žalovanej k žalobe zo dňa 10.01.2023 žalovaná žiadala, aby súd žalobu ako nedôvodnú zamietol.

8. Uviedla, že žalobca v správnej žalobe neuvádza žiadne nové skutočnosti, ktoré by už neboli odvolacím orgánom preskúmané. K námietke žalobcu, že vdovecký dôchodok prijal v dobrej viere, uviedla, že zo znenia § 236 zákona o sociálnom poistení nevyplýva, že pri poberaní dôchodkovej dávky neprávom vyplatené sa vyžaduje preukázanie úmyslu. Zodpovednosť za nesplnenie povinnosti uloženej zákonom je objektívnou zodpovednosťou a pokiaľ bol vznik preplatku spôsobený nesplnením uloženej povinnosti, nie je potrebné skúmať, či bol ako príjemca dávky pri jej prijímaní dobromyseľný alebo či vedome spôsobil vznik preplatku. Skutočnosť, že sa žalovaná dozvedela o dôvode na zastavenie výplaty a poukazovala platby vdoveckého dôchodku ešte aj po 10.11.2021, kedy žalobca oznámil, že 15.10.2021 uzatvoril nové manželstvo, hoci tak mal podľa § 227 ods. 3 zákona o sociálnom poistení urobiť do ôsmich dní odo dňa uzatvorenia manželstva, nezbavuje žalobcu povinnosti vrátiť neprávom vyplatený vdovecký dôchodok.

9. Žalovaná sa zrozumiteľne vyrovnala so všetkými skutkovými a právnymi okolnosťami, ktoré boli pre rozhodnutie vo veci podstatné a právne významné, námietky žalobcu vyhodnotila ako nedôvodné, čo vyčerpávajúco odôvodnila v napadnutom rozhodnutí v súlade s § 196 ods. 7 zákona o sociálnom poistení.

IV. Ďalšie vyjadrenia účastníkov konania

10. Žalobca vo vyjadrení k vyjadreniu žalovanej (replike) zo dňa 02.05.2023 opätovne poukázal na postup žalovanej po tom, ako jej oznámil uzatvorenie manželstva. Uviedol, že mu nie je zrejmé, čím spôsobil vyplácanie a dokonca zvýšenie vdoveckého dôchodku po oznámení uzavretia manželstva. Žalovaná požaduje vrátenie vdoveckého dôchodku za obdobie od dňa oznámenia uzatvorenia manželstva, meškanie s oznámením teda nesúvisí s tým, že bol žalobcovi ďalšie mesiace vyplácaný vdovecký dôchodok. Žalobca si svoju povinnosť splnil, zatiaľ čo žalovaná si svoju zákonnú povinnosť splnila až po pol roku. Žalovaná neodôvodnila svoje rozhodnutie riadne a nevysporiadala sa s preukázanými skutočnosťami ani s judikatúrou, na ktorú žalobca poukázal. Žiadal preto, aby súd jeho žalobe vyhovel.

11. Žalovaná sa napriek výzve k vyjadreniu žalobcu zo dňa 02.05.2023 nevyjadrila.

V. Konanie na správnom súde

12. Podľa ustanovenia § 493e zák. č. 162/2015 Z. z. Správneho súdneho poriadku v znení neskorších predpisov (ďalej len „SSP“) „Konania začaté a neskončené do 30. júna 2023 sa dokončia podľa tohto zákona v znení účinnom do 30. júna 2023; ustanovenie § 493f tým nie je dotknuté.“

13. Podľa ustanovenia § 199 ods. a písm. a) SSP v znení účinnom do 30.06.2023 „Sociálnymi vecami sa na účely tohto zákona rozumie rozhodovanie Sociálnej poisťovne.“

14. Podľa ustanovenia § 199 ods. 2 SSP v znení účinnom do 30.06.2023 „V konaní podľa tejto hlavy správny súd zohľadňuje špecifické potreby vychádzajúce zo zdravotného stavu a sociálneho postavenia účastníka konania - fyzickej osoby a poskytuje jej poučenie o jej procesných právach a povinnostiach.“

15. Podľa ustanovenia § 199 ods. 3 SSP v znení účinnom do 30.06.2023 „Ak nie je v tejto hlave ustanovené inak, použijú sa na konanie v sociálnych veciach ustanovenia o konaní o všeobecnej správnej žalobe.“

16. Podľa § 203 ods. 1 SSP v znení účinnom do 30.06.2023 „Rozsah správnej žaloby fyzickej osoby a jej dôvody možno zmeniť alebo doplniť až do rozhodnutia správneho súdu.“

17. Podľa § 203 ods. 2 SSP v znení účinnom do 30.06.2023 „Pri správnej žalobe fyzickej osoby nie je správny súd viazaný žalobnými bodmi.“

18. Správny súd v Bratislave (ďalej len „správny súd“ alebo „súd“) ako vecne a miestne príslušný (§ 10 a § 13 ods. 3 SSP) po preskúmaní administratívneho spisu, napadnutého rozhodnutia a postupu žalovanej dospel k záveru, že napadnuté rozhodnutie je potrebné zrušiť v súlade s ustanovením § 191 ods. 1 písm. c) a e) SSP. Správny súd rozhodol vo veci bez nariadenia pojednávania (§ 107 ods. 2 SSP), keďže účastníci nežiadali nariadenie pojednávania a nebol daný iný dôvod pre nariadenie pojednávania podľa § 17 ods. 1 SSP. Deň vyhlásenia rozhodnutia bol zverejnený na úradnej tabuli správneho súdu a na internetovej stránke správneho súdu v lehote viac ako 5 dní pred jeho vyhlásením a rozsudok bol verejne vyhlásený dňa 21.10.2025 (§ 137 ods. 4 SSP).

VI. Vybrané ustanovenia aplikovanej právnej úpravy

19. Podľa ustanovenia § 74 ods. 5 zákona o sociálnom poistení v znení účinnom v rozhodnom čase „Nárok na vdovský dôchodok zaniká

a) uzatvorením manželstva,

b) dňom právoplatnosti rozhodnutia súdu, podľa ktorého vdova úmyselným trestným činom spôsobila smrť manžela.“

20. Podľa ustanovenia § 74 ods. 6 zákona o sociálnom poistení v znení účinnom v rozhodnom čase „Na nárok vdovca na vdovecký dôchodok po manželke platia odseky 1 až 5 rovnako.“

21. Podľa ustanovenia § 112 ods. 2 zákona o sociálnom poistení v znení účinnom v rozhodnom čase „Dávka sa odníme, ak zanikol nárok na dávku alebo ak sa zistí, že sa dávka priznala neprávom.“

22. Podľa ustanovenia § 112 ods. 4 zákona o sociálnom poistení v znení účinnom v rozhodnom čase „Výplata dávky sa zastaví, uvoľní alebo sa dávka vypláca v nižšej sume alebo vo vyššej sume, ak sa zmenia skutočnosti rozhodujúce na nárok na výplatu dávky.“

23. Podľa ustanovenia § 112 ods. 6 zákona o sociálnom poistení v znení účinnom v rozhodnom čase „Dávka sa odníme, zníži alebo jej výplata sa zastaví odo dňa nasledujúceho po dni, ktorým uplynulo obdobie, za ktoré sa dávka už vyplatila.“

24. Podľa ustanovenia § 172 ods. 1 zákona o sociálnom poistení v znení účinnom v rozhodnom čase „Na konanie vo veciach sociálneho poistenia sa nevzťahuje všeobecný predpis o správnom konaní. Všeobecný predpis o správnom konaní sa nevzťahuje ani na konanie vo veciach starobného dôchodkového sporenia v rozsahu upravenom týmto zákonom.“

25. Podľa ustanovenia § 172 ods. 3 zákona o sociálnom poistení v znení účinnom v rozhodnom čase „Konanie vo veciach podľa odseku 1 je

a) konanie v dávkových veciach sociálneho poistenia (ďalej len "dávkové konanie"),

b) iné konanie (ďalej len "nedávkové konanie").“

26. Podľa ustanovenia § 172 ods. 4 zákona o sociálnom poistení v znení účinnom v rozhodnom čase „Predmetom dávkového konania je rozhodovanie o dávkach.“

27. Podľa ustanovenia § 227 ods. 2 písm. a) zákona o sociálnom poistení v znení účinnom v rozhodnom čase „Poistenec a poberateľ dávky sú povinní preukázať skutočnosti rozhodujúce na vznik, trvanie, prerušenie a na zánik sociálneho poistenia.“

28. Podľa ustanovenia § 227 ods. 3 zákona o sociálnom poistení v znení účinnom v rozhodnom čase „Poistenec je povinný príslušnej organizačnej zložke Sociálnej poisťovne preukázať skutočnosti rozhodujúce na vznik nároku na dávku, trvanie nároku na dávku, zánik nároku na dávku, nároku na jej výplatu a jej sumu. Prijemca dávky je povinný do ôsmich dní oznámiť príslušnej organizačnej zložke Sociálnej poisťovne zmenu v skutočnostiach rozhodujúcich na trvanie nároku na dávku, zánik nároku na dávku, nároku na jej výplatu a jej sumu. Ak bol poistenec alebo príjemca dávky písomne vyzvaný príslušnou organizačnou zložkou Sociálnej poisťovne, aby preukázal tieto skutočnosti, je povinný výzve vyhovieť v lehote do ôsmich dní odo dňa doručenia výzvy, ak organizačná zložka Sociálnej poisťovne neurčila inú lehotu.“

29. Podľa ustanovenia § 236 ods. 1 zákona o sociálnom poistení v znení účinnom v rozhodnom čase „Prijemca dávky je povinný vrátiť dávku alebo jej časť odo dňa, od ktorého mu nepatrila alebo nepatrila v poskytovanej sume, ak je vyššia ako 5 eur a

a) nesplnil povinnosť uloženú týmto zákonom,

b) prijímal dávku alebo jej časť, hoci vedel alebo musel z okolností predpokladať, že sa vyplatila neprávom alebo vo vyššej sume, ako patrila, alebo

c) vedome inak spôsobil, že dávka alebo jej časť sa vyplatila neprávom alebo vo vyššej sume, ako patrila.“

VII. Právne posúdenie vecí správnym súdom

30. Správny súd uvádza, že s odkazom na zákon č. 151/2022 Z. z. o zriadení správnych súdov a o zmene a doplnení niektorých zákonov (ďalej len „zákon o správnych súdoch“) bol zriadený aj Správny súd v Bratislave. Podľa § 3 ods. 1 zákona o správnych súdoch správne súdy začali svoju činnosť 1. júna 2023. V zmysle § 3 ods. 3 písm. b) zákona o správnych súdoch prešla právomoc z Krajského súdu v Bratislave, Krajského súdu v Nitre a Krajského súdu v Trnave na Správny súd v Bratislave. Predmetná právna vec tak prešla na Správny súd v Bratislave a bola pridelená náhodným výberom do samosudcovského oddelenia 14Sa a následne v dôsledku personálnej zmeny obsadenia súdu sudcami bola dňa 21.05.2024 náhodným výberom pridelená do samosudcovského oddelenia 19Sa.

31. Správny súd v prvom rade posudzoval, či boli splnené podmienky konania a dospel k záveru, že žaloba bola podaná včas (§ 181 ods. 1 SSP), oprávnenou osobou (§ 171 ods. 1 SSP) a je prípustná (najmä § 6 a 7 SSP).

32. Súd napadnuté rozhodnutie preskúmal v medziach žalobných bodov, berúc do úvahy aj neviazanosť súdu žalobnými bodmi (§ 203 ods. 2 SSP), vrátane konania, ktoré predchádzalo jeho vydaniu, pričom vychádzal zo skutkového a právneho stavu, ktorý tu bol v čase vydania napadnutého rozhodnutia (§ 119 a § 135 ods. 1 SSP). Pri zisťovaní skutkového stavu správny súd vychádzal zo žalovanou predloženého administratívneho spisu.

33. Predmetom súdneho prieskumu je zákonnosť napadnutého rozhodnutia, ktorým žalovaná odvolanie žalobcu v celom rozsahu zamietla a potvrdila prvostupňové rozhodnutie. Prvostupňovým rozhodnutím správny orgán prvého stupňa podľa ustanovenia § 236 ods. 1 písm. a) a b) zákona o sociálnom poistení zaviazal žalobcu vrátiť neprávom vyplatený vdovecký dôchodok za obdobie od 10.11.2021 do 09.04.2022 v celkovej sume 659,11 EUR v lehote 30 dní odo dňa doručenia rozhodnutia.

34. Z administratívneho spisu vyplýva, že žalobcovi bol vyplácaný vdovecký dôchodok na základe rozhodnutia žalovanej č. XXX XXX XXXX X zo dňa 12.02.2014 o priznaní vdoveckého dôchodku od 10.01.2014 a na neho nadväzujúcich rozhodnutí o vyplácaní vdoveckého dôchodku. Žalobca dňa 15.10.2021 uzavrel manželstvo. Uvedenú skutočnosť žalobca oznámil žalovanej podaním (formulár – oznámenie zmien rozhodujúcich na poukazovanie dôchodkových dávok na účet v banke) doručeným žalovanej dňa 10.11.2021, prílohou ktorého bola kópia sobášneho listu. Rozhodnutím žalovanej č. XXX XXX XXXX X zo dňa 14.03.2022 bol žalobcovi odňatý vdovecký dôchodok od 10.04.2022 a jeho výplata bola zastavená. Proti tomuto rozhodnutiu žalobca nepodal opravný prostriedok. Následne žalovaná prvostupňovým rozhodnutím podľa § 236 písm. a) a b) zákona o sociálnom poistení uložila žalobcovi povinnosť vrátiť neprávom vyplatený vdovecký dôchodok za obdobie od 10.11.2021 do 09.04.2022 v celkovej sume 659,11 EUR, a to do 30 dní odo dňa doručenia tohto rozhodnutia. Proti tomuto rozhodnutiu podal žalobca odvolanie, o ktorom rozhodol generálny riaditeľ žalovanej tak, že odvolanie zamietol a napadnuté rozhodnutie potvrdil.

35. Spornou medzi účastníkmi konania je skutočnosť, či boli splnené zákonné predpoklady podľa ustanovenia § 236 ods. 1 písm. a) a b) zákona o sociálnom poistení pre uloženie povinnosti vrátiť dávku resp. jej časť, ktorá žalobcovi nepatrila. Konkrétne žalobca namieta, že si oznamovaciu povinnosť splnil, hoci s oneskorením, a že vdovecký dôchodok mu ani po oznámení, že uzavrel manželstvo, nebol žalovanou odňatý, ale bolo mu doručené rozhodnutie č. XXX XXX XXXX X zo dňa 02.12.2021 o jeho zvýšení, a preto vdovecký dôchodok naďalej poberal v dobrej viere, že mu patrí a že došlo k zmene právnych predpisov tak, že oprávnenej osobe patrí nárok na vdovecký dôchodok aj v prípade, že uzavrie ďalšie manželstvo.

36. V prerokúvanej veci žalovaná zaviazala žalobcu ako príjemcu dávky (vdoveckého dôchodku) na vrátenie dávky v zmysle § 236 ods. 1 písm. a) a b) zákona o sociálnom poistení. Podľa tohto ustanovenia platí, že príjemca je povinný vrátiť dávku odo dňa, od ktorého mu nepatrila, ak je vyššia ako 5 EUR a (i) nespĺnil povinnosť uloženú týmto zákonom a/alebo (ii) prijímal dávku alebo jej časť, hoci vedel alebo musel z okolností predpokladať, že sa vyplatila neprávom. Žalovaná teda oprela rozhodnutia o povinnosti vrátiť neprávom vyplatenú dávku o dva zákonné dôvody.

37. Prvým dôvodom je skutočnosť, že príjemca dávky nespĺnil zákonom stanovenú povinnosť. Žalovaná v odôvodnení napadnutého rozhodnutia uviedla, že žalobca skutočnosť podstatnú pre zánik nároku na dávku – uzavretie manželstva, neoznámil v zákonnej lehote 8 dní podľa § 227 ods. 3 zákona o sociálnom poistení. Žalobca nepopieral, že oznámenie o uzavretí manželstva bolo žalovanej doručené po uplynutí zákonnej lehoty, ale uviedol, že oznamovaciu povinnosť si splnil, hoci oneskorene, dňa 10.11.2021. Uvedená skutočnosť vyplýva aj z administratívneho spisu. Podľa názoru správneho súdu § 236 ods. 1 písm. a) zákona o sociálnom poistení upravuje povinnosť vrátiť dávku len v prípade, ak príjemca dávky nespĺnil povinnosť uloženú zákonom vôbec. Cieľom je prinútiť povinnú osobu plniť si zákonné povinnosti, v tomto prípade najmä za účelom, aby nedochádzalo k vyplácaniu dávok, ktoré už príjemcovi dávky nepatria. Táto úprava sa však vzťahuje len na prípady, kedy sa žalovaná o skutočnostiach, ktoré mali byť príjemcom dávky oznámené, dozvie inak ako od príjemcu dávky. Uvedené ustanovenie sa vzťahuje len na tých príjemcov dávky, ktorí nespĺnia povinnosť (v tomto prípade ide o povinnosť podľa § 227 ods. 3 zákona o sociálnom poistení) vôbec. Žalobca, hoci s osemnásťdňovým omeškaním, splnil povinnosť oznámiť žalovanej zmenu v skutočnostiach rozhodujúcich na zánik nároku na dávku, ako aj povinnosť preukázať skutočnosti rozhodujúce na zánik nároku na dávku (predložením sobášneho listu). Z administratívneho spisu vyplýva, že žalovaná sa o skutočnosti rozhodujúcej pre zánik nároku na dávku - o uzavretí manželstva dozvedela práve od žalobcu. Vzhľadom na uvedené skutočnosti preto podľa správneho súdu nebol daný dôvod podľa § 236 ods. 1 písm. a) zákona o sociálnom poistení pre uloženie povinnosti vrátiť dávku, ktorá žalobcovi nepatrila.

38. Pokiaľ ide o druhý zákonný dôvod, o ktorý žalovaná oprela napadnuté rozhodnutie, z formulácie § 236 ods. 1 písm. b) zákona o sociálnom poistení je zrejmé, že povinnosť príjemcu dávky vrátiť ju je viazaná na tri samostatné podmienky (predpoklady): 1. skutočnosť, že príjemca na vyplatenú dávku nemal nárok, teda buď mu tento nárok vôbec nevznikol alebo pôvodne vzniknutý nárok už zanikol, no napriek tomu sa mu vyplatila; 2. vedomosť príjemcu alebo aspoň jeho povinnosť z okolností predpokladať, že sa mu vypláca dávka, na ktorú nemá nárok; 3. presiahnutie minimálnej sumy 5 EUR (čo je v prerokúvanej veci splnené) /pozri rozsudok Najvyššieho správneho súdu SR, sp. zn. 7Ssk/47/2024 zo dňa 26.02.2025/.

39. Dávka, o vrátenie ktorej v prerokúvanej veci ide, je vdovecký dôchodok vyplatený za obdobie od 10.11.2021 do 09.04.2022. Podľa § 74 ods. 5 písm. a) v spojení s ods. 6 zákona o sociálnom poistení nárok na vdovecký dôchodok zaniká uzatvorením manželstva. Keďže žalobca uzavrel dňa 15.10.2021 manželstvo, zanikol mu od tohto dňa nárok na vdovecký dôchodok, a preto dávka vyplatená od tohto dňa sa považuje za vyplatenú neprávom. Samotné neoprávnené prijímanie dávky, na ktorú už príjemca nemal nárok, je len jednou podmienkou možnosti aplikácie § 236 ods. 1 písm. b) zákona o sociálnom poistení. Ďalšou kumulatívnou podmienkou je vedomosť príjemcu, alebo aspoň jeho povinnosť z okolností predpokladať, že sa mu vyplácala dávka, na ktorú nemá nárok. Táto vedomosť (alebo povinnosť predpokladať) sa posudzuje v čase prijímania dávky. Nepostačuje, že príjemca sa neskôr, po prijatí dávky, dozvedel o tom, že sa mu vyplatila neoprávnene. Taký výklad by vo výsledku robil túto druhú podmienku zbytočnou: príjemca sa totiž o neoprávnenosti prijímania dozvie najneskôr z rozhodnutia, ktorým mu žalovaná uloží povinnosť vrátiť dávku, alebo zo skoršej výzvy, v ktorej žalovaná vysvetlí dôvody neoprávnenosti dávky. Keďže však toto ustanovenie upravuje tak neoprávnenosť, ako aj vedomosť príjemcu (resp. povinnosť predpokladať) ako súbežné samostatné predpoklady, za ktorých je príjemca povinný vrátiť dávku, nemôže obstať výklad, ktorý by časť tohto ustanovenia robil nepoužiteľnou (pozri rozsudok Najvyššieho správneho súdu SR, sp. zn. 7Ssk/47/2024 zo dňa 26.02.2025).

40. Vychádzajúc z formulácie citovaného ustanovenia, najmä z použitého oznamovacieho spôsobu („vedel“), potom záver, že príjemca v čase prijímania dávky vedel o tom, že ju prijíma neoprávnene, predpokladá zistenie, že príjemca mal skutočnú vedomosť o tom, že mu dávka nepatrí (teda že mu na ňu nevznikol nárok alebo že mu vzniknutý nárok zanikol). Nepostačuje, že o tom vedieť mohol alebo že mal pochybnosti. Záver o vedomosti príjemcu je v podstate skutkovým záverom o stave mysle (vedomia) príjemcu, ktorý sa sám osebe nedá priamo dokazovať. Tento stav možno posudzovať len na základe vonkajších prejavov, ktorú budú svedčiť o jeho vedomosti (napr. jeho vlastné vyjadrenia o tom, že sa mu podarilo niečo vylákať, a pod.), alebo z rôznych nepriamych dôkazov. Naopak, pre záver, že príjemca musel z okolností predpokladať, že sa mu dávka vypláca neprávom, postačuje poznanie takých okolností, ktoré sú spôsobilé v ňom vzbudiť rozumné pochybnosti o tom, či má právo na dávku (napr. rozsudok sp. zn. 6 Ssk 48/2023).

41. Z vyjadrení žalobcu uvedených tak v odvolaní proti prvostupňovému rozhodnutiu, ako aj v správnej žalobe vyplýva, že bol presvedčený o tom, že dávka mu patrí, keďže po oznámení uzavretia manželstva mu žalovaná naďalej dávku až do 09.04.2022 vyplácala a vydala aj rozhodnutie č. XXX XXX XXXX X zo dňa 02.12.2021, ktorým rozhodla o zvýšení dávky o 1,3% mesačnej sumy dôchodku. Správny súd sa nestotožňuje s názorom žalovanej, uvedenom v napadnutom rozhodnutí, že zo znenia § 236 zákona o sociálnom poistení nevyplýva, že pri poberaní dôchodkovej dávky neprávom vyplatenej, sa vyžaduje preukázanie úmyslu. Ustanovenie § 236 ods. 1 písm. b) zákona o sociálnom poistení predpokladá aj naplnenie subjektívnej stránky, teda vôľu a vedomie príjemcu dávky prijímať dávku aj za stavu, že dávka sa mu vypláca neprávom, a to na úrovni vedomosti o tejto skutočnosti („vedel“) alebo za takých okolností, že z nich nebolo možné vyvodiť iný predpoklad, ako ten, že dávka sa vyplatila neprávom („musel z okolností predpokladať“). Správny súd po preskúmaní veci dospel k záveru, že zistený skutkový stav neposkytuje dostatočnú oporu pre záver, že by žalobca mal reálnu vedomosť o tom, že mu vyplácaná dávka nepatrí. To napokon jednoznačne neuvádza v napadnutom rozhodnutí ani žalovaná, ktorá argumentuje tým, že žalobca bol poučený v odôvodnení rozhodnutia č. XXX XXX XXXX X zo dňa 12.02.2014 o priznaní vdoveckého dôchodku, že nárok na vdovecký dôchodok zaniká uzatvorením manželstva a že v rozhodnutí č. XXX XXX XXXX X zo dňa zo dňa 14.03.2022 bolo uvedené, že sumu vdoveckého dôchodku vyplatenú po zániku nároku na výplatu vdoveckého dôchodku do zastavenia výplaty žalovaná dodatočne oznámi osobitným rozhodnutím. Z týchto okolností žalovaná vyvodzuje, že žalobca musel predpokladať, že mu dňom uzavretia manželstva zanikol nárok na vdovecký dôchodok, ale napriek tomu ho prijímal. V skutočnosť však žalovaná vyčíta žalobcovi len to, že mu na základe poučenia (v roku 2014) bol zrejmý abstraktný následok, že ak by raz uzavrel manželstvo, malo by to za následok stratu nároku na dávku a že na základe rozhodnutia žalovanej zo dňa 14.03.2022 (teda v čase, keď bola žalobcovi za predchádzajúce mesiace dávka vyplatená, hoci neprávom), ktoré bezprostredne predchádzalo vydaniu prvostupňového rozhodnutia, mal žalobca vedieť alebo musel predpokladať, že mu dávka bola vyplatená neprávom. Podľa názoru správneho súdu však takáto abstraktná resp. oneskorená vedomosť nepostačuje.

42. Je preto potrebné na jednej strane skutkovo zistiť vyššie uvedené okolnosti a na druhej strane treba skúsenostnou úvahou posúdiť ich spôsobilosť vzbudiť rozumné pochybnosti. Nemôže postačovať len abstraktná vedomosť o tom, že nárok na dávku zaniká za určitých zákonných podmienok a že ak raz tieto podmienky nastanú, budú znamenať stratu nároku, ak zároveň aj z konania žalovanej napriek splneniu oznamovacej povinnosti zo strany žalobcu (hoci s miernym oneskorením) žalovaná

následne pokračovala vo vyplácaní dávky a vydala a žalobcovi doručila rozhodnutie o zvýšení tejto dávky. Povinnosť predpokladať podľa § 236 ods. 1 písm. b) zákona o sociálnom poistení sa musí vždy viazať na konkrétne okolnosti, ktoré sú spôsobilé vyvolať predpoklad príjemcu, že tá-ktorá konkrétna dávka vyplácaná za to-ktoré konkrétne obdobie mu nepatrí (porovnaj rozsudok Najvyššieho správneho súdu SR, sp. zn. 7Ssk/47/2024 zo dňa 26.02.2025). Ak teda žalovaná vyššie uvedené skutočnosti posúdila ako vedomosť žalobcu, resp. povinnosť predpokladať, že mu dávka bola vyplatená neprávom, a na základe toho dospela k záveru, že sú naplnené všetky podmienky podľa § 236 ods. 1 písm. b) zákona o sociálnom poistení, vychádza jej rozhodnutie z nesprávneho právneho posúdenia.

43. Pozornosti správneho súdu neuniklo ani uvedenie dátumu, od ktorého bol napadnutým rozhodnutím v spojení s prvostupňovým rozhodnutím žalobca zaviazaný vrátiť neprávom vyplatený vdovecký dôchodok. K zániku nároku na dávku dochádza uzatvorením manželstva, nie dňom oznámenia tejto skutočnosti žalovanej. Zákon síce upravuje, že dávka sa odníme, zníži alebo jej výplata sa zastaví odo dňa nasledujúceho po dni, ktorým uplynulo obdobie, za ktoré sa dávka už vyplatila (§ 112 ods. 6 zákona o sociálnom poistení), ale ustanovenia § 236 zákona o sociálnom poistení normuje, že príjemca dávky je povinný vrátiť dávku alebo jej časť odo dňa, od ktorého mu nepatrila. Žalobcovi dávka nepatrila odo dňa, kedy nastala skutočnosť majúca za následok zánik nároku na dávku. Správneho súdu preto nie je zrejmé, na základe akých skutočností žalovaná zaviazala žalobcu vrátiť neprávom vyplatený vdovecký dôchodok od 10.11.2021.

44. Preskúmaním veci správny súd dospel k záveru, že žalobné námietky žalobcu boli dôvodné a zo strany žalovanej došlo k nesprávneho právneho posúdeniu veci, ako aj k nedostatočnému zisteniu skutkového stavu, ktoré odôvodňuje zrušenie napadnutého rozhodnutia podľa § 191 ods. 1 písm. c) a e) SSP.

45. O nároku na náhradu trov konania rozhodol správny súd postupom podľa § 175 ods. 1 SSP a s poukazom na výsledok konania podľa § 167 SSP žalobcovi, ktorý mal v konaní plný úspech, priznal právo na ich náhradu v celom rozsahu. O ich výške rozhodne podľa § 175 ods. 2 SSP po právoplatnosti tohto rozsudku vyšší súdny úradník samostatným uznesením.

Poučenie:

Proti tomuto rozhodnutiu je prípustná kasačná sťažnosť.

Kasačná sťažnosť musí byť podaná v lehote jedného mesiaca od doručenia tohto rozhodnutia a podáva sa na Správnom súde v Bratislave v počte vyhotovení, zodpovedajúcom počtu účastníkov konania (§ 443 ods. 1 SSP).

Lehota na podanie kasačnej sťažnosti je zachovaná, ak počas nej bola kasačná sťažnosť podaná na kasačnom súde (§ 444 SSP).

Zmeškanie lehoty na podanie kasačnej sťažnosti nemožno odpustiť (§ 443 ods. 5 SSP).

V kasačnej sťažnosti sa musí okrem všeobecných náležitostí podania (ktorému správneho súdu je určená, kto ju robí, ktorej veci sa týka a čo ňou sleduje, podpis) uviesť a) označenie napadnutého rozhodnutia, b) údaj, kedy napadnuté rozhodnutie bolo sťažovateľovi doručené, c) opísanie rozhodujúcich skutočností, aby bolo zrejmé, v akom rozsahu a z akých dôvodov podľa § 440 sa podáva (ďalej len „sťažnostné body“), d) návrh výroku rozhodnutia (sťažnostný návrh) (§ 445 ods. 1 SSP).

Kasačnú sťažnosť možno odôvodniť len tým, že správny súd v konaní alebo pri rozhodovaní porušil zákon tým, že a) na rozhodnutie vo veci nebola daná právomoc súdu v správnom súdnictve, b) ten, kto v konaní vystupoval ako účastník konania, nemal procesnú subjektivitu, c) účastník konania nemal spôsobilosť samostatne konať pred správnym súdom v plnom rozsahu a nekonal za neho zákonný zástupca alebo procesný opatrovník, d) v tej istej veci sa už skôr právoplatne rozhodlo alebo v tej istej veci sa už skôr začalo konanie, e) vo veci rozhodol vylúčený sudca alebo nesprávne obsadený správny súd, f) nesprávnym procesným postupom znemožnil účastníkovi konania, aby uskutočnil jemu patriace procesné práva v takej miere, že došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces, g) rozhodol na základe nesprávneho právneho posúdenia veci, h) sa odklonil od ustálenej rozhodovacej praxe kasačného súdu, i) nerešpektoval záväzný právny názor, vyslovený v zrušujúcom rozhodnutí o kasačnej sťažnosti alebo j) podanie bolo nezákonne odmietnuté (§ 440 ods. 1 SSP).

Dôvod kasačnej sťažnosti uvedený v odseku 1 písm. g) až i) sa vymedzí tak, že sťažovateľ uvedie právne posúdenie veci, ktoré pokladá za nesprávne, a uvedie, v čom spočíva nesprávnosť tohto právneho posúdenia. Dôvod kasačnej sťažnosti nemožno vymedziť tak, že sťažovateľ poukáže na svoje podania pred správnym súdom (§ 440 ods. 2 SSP).

Kasačná sťažnosť nie je prípustná, a) ak sa opiera o iné dôvody, ako sú uvedené v § 440, b) ak sa opiera o dôvody, ktoré sťažovateľ neuplatnil v konaní pred správnym súdom, v ktorom bolo vydané napadnuté rozhodnutie, hoci tak urobiť mohol, c) ak smeruje len proti dôvodom rozhodnutia správneho súdu (§ 439 ods. 3 SSP).

Sťažnostné body možno meniť len do uplynutia lehoty na podanie kasačnej sťažnosti (§ 445 SSP).

Sťažovateľ alebo opomenutý sťažovateľ musí byť v konaní o kasačnej sťažnosti zastúpený advokátom. Kasačná sťažnosť a iné podania sťažovateľa alebo opomenutého sťažovateľa musia byť spísané advokátom. Tieto povinnosti neplatia, ak má sťažovateľ alebo opomenutý sťažovateľ, jeho zamestnanec alebo člen, ktorý za neho na kasačnom súde koná alebo ho zastupuje, vysokoškolské právnické vzdelanie druhého stupňa, ak ide o konania o správnej žalobe podľa § 6 ods. 2 písm. c) a d), ak je žalovaným Centrum právnej pomoci (§ 449 SSP).